

Motion till riksdagen 2022/23:2265

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabell A i motionen.

Motivering

Jordbruket, skogsbruket, vattenbruket och fisket behövs för en hållbar försörjning av livsmedel, material och energi och för omställningen till en fossilfri ekonomi. De gröna näringarna är en central del av samhällsekonomin och är avgörande för en levande landsbygd. Samtidigt brådskar omställningen mot ekologisk, långsiktig hållbarhet och en samhällsekonomi som rymmer inom planetens gränser, också inom de gröna näringarna. Havens och skogarnas ekosystem är på många sätt i kris, det sker ett överutnyttjande av naturresurserna och bristerna i miljöhänsyn är mycket omfattande och snarare regel än undantag. Det behövs en genomgripande omställning mot hållbara, naturnära brukningsmetoder inom skogsbruket och småskalighet och skonsamma metoder inom fisket. Ekosystemens livskraft måste få sätta ramarna.

Miljöpartiet vill öka självförsörjningen av svenskproducerade livsmedel, av baslivsmedel och av grönsaker, frukt och andra vegetabilier. Samtidigt behövs omfattande satsningar på miljöåtgärder inom jordbruket, stärkt biologisk mångfald i hela landet och åtgärder för att öka kolinlagringen och markens bördighet. Det behövs ett utvidgat synsätt på vad marken ska producera per hektar utöver livsmedel, där olika ekosystemtjänster som rent vatten, bördiga jordar och artmångfald måste räknas in.

Omställning till naturnära och hyggesfritt skogsbruk

Ekosystemet i skogen har utarmats och den biologiska mångfalden är i kris. Runt tusen rödlistade arter som lever i skogen är hotade. Skogsvårdslagen behöver revideras för att

skogsbruket som helhet ska kunna uppfylla miljömålen. Den behöver också arbetas in i miljöbalken. Ett skogsbruk i samklang med ekosystemen kräver en bred övergång till naturnära och hyggesfria skogsbruksmetoder, vilket kräver utveckling av nya affärsmodeller, ökad rådgivning och stöd till skogsbrukarna. Miljöpartiet vill införa ett omställningsstöd riktat till enskilda skogsägare för övergång till hyggesfria brukningsmetoder.

Klimatanpassning av skogsbruket är centralt för att förebygga exempelvis torka, skogsbränder och översvämningar men också för att bättre kunna hantera klimatförändringarnas effekter och förbättra återväxten. Miljöpartiet vill satsa på en nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder.

Det behövs även omfattande satsningar på återvätning av skogsmark, både för stärkt biologisk mångfald och ökad klimatnytta.

Kunskap om naturen och landskapsplanering

Myndigheternas arbete med landskapsplanering i samverkan med markägarna behöver fördjupas, för att säkra statens ansvar för ekologisk funktionalitet och för att kunna verka för att identifierade områden med värdefull natur skyddas från negativ påverkan. Det är nödvändigt att en satsning på en systematisk, nationell skogsinventering genomförs, som ett kunskapsstöd till skogsägarna och ett viktigt verktyg för landskapsplanering. Både fysisk inventering och fjärranalysmetoder kommer att krävas.

Skogsstyrelsen måste ha tillräckliga resurser för ersättning till skogsägare

De kvarvarande resterna naturskogar med höga naturvärden i hela landet måste bevaras och skyddas. Naturen måste sätta ramarna för nyttjandet av skogen. Skogsstyrelsen måste ha tillräckliga resurser för att betala ut ersättningar till skogsägare för skydd av den fjällnära skogen, men även för andra skogar i hela landet. Skogsägare ska inte behöva vänta i åratal på besked och utbetalning av pengar; det måste finnas tillräckligt mycket pengar i budgeten. Därför måste anslagen till Skogsstyrelsen öka. Även skötselåtgärder är mycket eftersatt, och behovet mycket stort. Resurserna för skötsel behöver öka.

En cirkulär och hållbar bioekonomi

Miljöpartiet vill se ökad lokal förädling av produkter inom jord- och skogsbruk och en innovativ produktutveckling. Cirkulära affärsmodeller som ökar resurshushållningen måste öka i omfattning. En cirkulär bioekonomistrategi där resurser från gröna näringar kan ersätta fossila råvaror måste också inriktas på mer hushållning med skogens begränsade resurser och mer långlivade produkter från skogen. Genom att hushålla med resurserna, minska användningen av kortlivade produkter som papper och öka återvinning och återbruk kommer skogsbruket kunna bedrivas hållbart med ett ökat skydd för biologisk mångfald, klimatanpassning av skogarna och ökad kolinlagring.

Naturnära jobb

Satsningarna på gröna jobb i skogen har varit framgångsrika både för den nytta som uppnåtts i skogen, och för att skapa jobb i landsbygd och sänka tröskeln för ett nytt jobb för exempelvis nyanlända. Satsningen på naturnära jobb bör fortsätta.

Totalstopp för industriellt fiske och övergång till hållbara fiskemetoder

Fisket måste bli ekosystembaserat. Trålgränsen för fisket måste omgående flyttas ut till 12 nautiska mil längs hela kusten, inga dispenser ska ges, och ett generellt förbud mot bottentrålning bör införas. Sverige bör verka för att EU tar fram en avvecklingsplan för industriell trålning, och det småskaliga, kustnära fisket ska samtidigt stöttas. Det behövs fortsatta satsningar på övergång till hållbara, skonsamma fiskemetoder.

Ett levande lantbruk i hela landet

Det höga kostnadsläget för många av jordbrukets viktiga insatsvaror har lett till ett allvarligt läge för svenskt lantbruk. Det är viktigt att både stötta lantbruket i det svåra läget och samtidigt fortsätta omställningen till ett fossilfritt lantbruk, med ökad miljö- och klimatnytta. Miljöpartiet vill se ett levande lantbruk i hela Sverige, som säkrar en hög självförsörjning av livsmedel, foder, energi och råvaror. Ett lantbruk där råvaror, energi och tjänster produceras nära konsumenten, där förädlingen i ökad utsträckning sker lokalt och där efterfrågan på svenskproducerade ekologiska livsmedel stadigt ökar. Vi vill att såväl stora som små företag inom de gröna näringarna stimuleras att använda hållbara metoder som stärker biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Jordbrukspolitiken har under lång tid varit inriktad på storleksrationalisering. För att kunna ha ett levande lantbruk i hela landet som bidrar till landsbygdsutveckling ur ett bredare perspektiv, ett mer regenerativt jordbruk, ökad självförsörjningsgrad och mindre sårbarhet måste stödet också riktas till små och mellanstora jordbruk.

Ekologiskt jordbruk är på många sätt en spjutspets för ökad hållbarhet inom jordbruket och bidrar till en mängd ekosystemtjänster, använder inga naturfrämmande bekämpningsmedel och minskar därmed belastningen av gifter i mark och dricksvattenresurser. Miljöpartiet vill öka stödnivåerna till ekologiskt jordbruk med 200 miljoner per år.

Självförsörjningen av livsmedel behöver öka. Det behövs ökade stöd till grönsaks- och trädgårdsodlingen och ökade stöd till odling av baljväxter. I det svåra ekonomiska läget behövs även kapacitet för fortsatta stöd till djurhållning, för att undvika att lantbruk läggs ned.

Nationellt resurscentrum för småskalig livsmedelsförädling, Eldrimner, utgör en viktig motor och pusselbit i arbetet för en levande landsbygd, stärkt lokal förädling och livskraftiga jordbruks- och livsmedelsföretag i hela landet. Det är viktigt att Eldrimner får ett varaktigt och långsiktigt stöd för sin verksamhet, och bör tilldelas 30 miljoner kronor per år inom anslag 1:15.

Ökat klimat- och miljöarbete i lantbruket

Miljöpartiet anser att Sverige fullt ut måste arbeta för att öka klimat- och miljöarbetet i enlighet med EU:s strategi *Farm to fork*, samt öka stödet till fler miljöåtgärder och till små lantbruk.

En betydande del av Sveriges totala klimatutsläpp kommer från jordbruket. Jordbrukssektorn behöver egna klimatmål. Förbrukningen av fossila bränslen är en betydande källa till utsläpp, liksom användning och produktion av konstgödsel. För att ställa om jordbruket behöver energin i maskiner och transporter komma från bio-bränslen, vätgas och el. En biopremie för lantbruket bör införas, i enlighet med förslaget i utredningen Vägen till ett fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67). Jordbruket måste bli fossilfritt och självförsörjningen av insatsmedel till jordbruket måste öka. Det handlar bland annat om drivmedel, gödsel och foder. Ett jordbruksavdrag bör införas och nedsättningen av dieselskatten för jordbruket bör tas bort.

Biologisk mångfald och stärkta miljöåtgärder

Omställningen i enlighet med EU:s strategi för jordbruket, *Farm to fork*, samt strategin för biologisk mångfald och den kommande växtskyddslagen förutsätter ökade satsningar på ekologiskt lantbruk. Finansieringen av olika miljöåtgärder och ökad biologisk mångfald inom jordbruket, samt utveckling och innovation av ekologiska odlingsmetoder, behöver stärkas. Miljöpartiet vill därför öka stödet till miljöåtgärder för stärkt biologisk mångfald. Även ett särskilt stöd för vallodling bör införas.

Naturbetesmarkerna har en avgörande roll för att nå miljömålen för kulturlandskapet. Hävden av naturbetesmarker behöver stöttas, och för att bibehålla och öka i omfattning behöver stödnivåerna öka till full kostnadstäckning, och rådgivning och hjälp till markägare i fråga om naturbetesmarkerna behöver öka. Även fåbodbruken har en otroligt viktig roll för att bevara den genetiska mångfalden hos lantraser, för bevarad hävd, och för den starka kulturella traditionen.

För att garantera en långsiktig finansiering av Artdatabanken vid SLU vill vi se ett nytt anslagsvillkor som garanterar en tillräcklig finansiering av Artdatabanken inom anslag 1:23, med drygt 100 miljoner kr per år.

En långsiktig strategi för hantering av vattenresursen

Skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas. Det behövs en långsiktig, nationell strategi för hantering av vattenresursen, och den politiska styrningen av vattenförsörjningen måste stärkas. Klimatanpassning måste vara en utgångspunkt. Samverkan och katastrofberedskapen på lokal nivå måste öka. Det behövs satsningar på att komma åt den samlade och ökande miljöpåverkan på dricksvattnet från en mängd olika föroreningskällor. Arbetet med att reglera blandningar av gifter i miljön, den så kallade cocktaileffekten, måste skyndas på, likaså arbetet med att byta ut farliga kemikalier mot bra alternativ.

Satsning på PFAS-rening av dricksvatten och andra vattenåtgärder

Det behövs en omfattande satsning för att stärka vattenarbetet i hela landet. Behoven av ökade investeringar och reinvesteringar i VA-nätet är mycket omfattande. Det krävs satsningar på avancerad rening som fångar upp miljögifter och läkemedelsrester och på många håll är problemen med PFAS-föroreningar mycket stora. Många kommuner kan inte på egen hand förväntas klara av de investeringar och reinvesteringar i gamla ledningsnät som krävs utan kommer att behöva statligt stöd. Utmaningarna är särskilt stora i många landsbygdskommuner. Miljöpartiet vill därför genomföra en särskild satsning för olika typer av vattenåtgärder.

Satsning på stärkt beredskap för dricksvatten och livsmedel

Utöver ett nytt anslag för vattenåtgärder vill Miljöpartiet genomföra en särskild satsning för ökad beredskap där åtgärder för stärkt vattenförsörjning och livsmedelsberedskap ingår. Satsningen går till relevanta myndigheter för att stärka och långsiktigt bygga upp beredskapsförmågan.

En bättre djurvälstånd

Svensk djurhållning av livsmedelsproducerande djur är ofta en kompromiss mellan ekonomiska intressen och djurens behov. Ofta blir priset för djuren alltför högt. Miljöpartiet anser att de djur som vi människor har ansvar för och föder upp ska få leva ett gott liv. Vi vill förbjuda minkfarmer och utöka arbetet med djurfria forskningsmetoder. Vi vill att burhållning av höns får ett slut och att kycklinguppfödningen går över till mer långsamväxande raser. Bedövning av alla djur före slakt ska vara snabb och smärtfri. Metoder som inte lever upp till detta, till exempel nuvarande elbedövning av slaktkyckling och koldioxidbedövning av grisar och fiskar, ska fasas ut.

Vi vill öka antalet djur som får gå ute på bete, utöver minimikraven för bete. Därför vill vi också införa en särskild djurvälståndersättning för ökat bete, som stöttar lantbrukare som ökar betet utöver lagstiftningens krav, som låter djuren gå på gräsmark, inte enbart utevistelse, och röra sig fritt i sina naturliga gångarter.

Skatt på överanvändning av antibiotika inom djurhållningen

Dålig djurhållning skapar allvarliga hälsorisker, i första hand för djur men även för människor. Varje år dör hundratals människor av sjukdomar orsakade av bakterier som blivit resistenta mot antibiotika. Missbruk av antibiotika, såsom att antibiotika rutinmässigt används i djuruppfödning i många länder, måste stoppas för att minska utvecklingen av antibiotikaresistens. Miljöpartiet vill införa en skatt på kött där antibiotika överanvänds i djurhållningen. Svenska djurhållare använder överlag lite antibiotika i djurhållningen och kommer därför inte att träffas av skatten, men de missgynnas starkt av konkurrens från importerade produkter från producenter med lägre produktionskostnader, sämre djurhållning och högre antibiotikaanvändning. God djurhållning och låg antibiotikaanvändning bör premieras.

Satsning på veterinärer

Sverige har idag ett skriande behov av veterinärer. Miljöpartiet vill därför öronmärka 10 av de drygt 750 miljoner som ges till Jordbruksverket för att satsa på distriktsveterinärerna. Utan tillräckligt många veterinärer är det i praktiken omöjligt att upprätthålla ett starkt djurskydd.

Satsning på djurfri forskning

Miljöpartiet anser att Sverige behöver utarbeta en nationell plan för övergång till djurförsöksfri forskning och för att leva upp till EU-direktivets mål om att ersätta djurförsök. Det är angeläget att kompetenscentret för att ersätta, minska och förfina djurförsök på Jordbruksverket, 3R-centret (reduce, replace, refine), får fortsatt och stärkt finansiering via Jordbruksverkets ramanslag.

Tabell A Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Skogsstyrelsen	533 764	86 000
1:2 Insatser för skogsbruket	594 373	1 262 000
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	171 348	±0
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	116 041	18 000
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933	5 067
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349	50 000
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	67 778	2 200
1:8 Statens jordbruksverk	740 665	10 000
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	15 000	±0
1:10 Gårdsstöd m.m.	5 637 032	±0
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	149 000	±0
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	27 200	42 800
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	109 000	±0
1:14 Livsmedelsverket	327 670	±0
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	204 160	±0
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46 913	±0
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 068 306	±0
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 468 013	±0
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	92 330	157 670
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116	±0
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	1 529	±0
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	125 915	10 000
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	2 160 339	9 661

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	738 664	±0
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	±0
1:26 Nedsättning av slakteriavgifter	81 837	±0
1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	21 000	50 000
1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	53 000	7 000
1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	115 000	±0
1:30 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	2 000 000	700 000
1:31 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitiken andra pelare 2023–2027	1 538 900	±0
99:1 Vattenåtgärder	±0	350 000
Summa	19 373 352	2 760 398

Emma Nohrén (MP)

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Elin Söderberg (MP)

Marielle Lahti (MP)

Katarina Luhr (MP)